

Σπύρος Στίνας: Η παράδοση του μαχόμενου εναντίον του ρεύματος επαναστάτη*

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ – ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΤΑΜΤΑΚΟΥ
ΜΕ ΤΟΝ ΓΙΩΡΓΟ ΜΗΛΙΑ

Γ.Μ. Πρόσφατα πέθανε ο Σπύρος Στίνας, τον οποίο γνωρίσαμε και οι δύο σε διαφορετικές περιόδους. Συνάντησα το Σπύρο τα πρώτα χρόνια της δικτατορίας λίγο μετά το '68. Προ πολλού έχει ξεκαθαρίσει τους λογαριασμούς του με το Κ.Κ.Ε. και εκφράζει ήδη τη βεβαιότητα ότι ο θεσμός των Κ.Κ. δεν είναι δυνατόν να επαναπροσδιοριστεί επαναστατικά για το εργατικό κίνημα. Είναι δε γνωστό ότι ο Σπύρος Στίνας υπήρξε ένα από τα ιδρυτικά και κατ' εξοχήν μάχιμα στελέχη του Κ.Κ.Ε. Εσύ Γιάννη που γνώρισες από κοντά αυτή τη διαδρομή θα μπορούσες να την αποδώσεις καλύτερα.

Γ.Τ. Γνώρισα το Σπύρο το 1932. Ήταν ακριβώς τότε που διαγράφηκε από το κόμμα, την περίοδο '31-'32 της μεγάλης εσωκομματικής αντιπαράθεσης των ομάδων Σιάντου, Θεού και Χαϊτά, Ευτυχιάδη. Η διαφωνία του Σπύρου Στίνα είχε να κάνει κυρίως με την αντίθεσή του προς την τριτοπεριοδική πολιτική των λαθών της Κομμουνιστικής Διεθνούς που κατέληξε στην ενθρόνιση του Νίκου Ζαχα-

* ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΤΕΤΡΑΔΙΩΝ

Θέλοντας να τιμήσουν τη μνήμη του Σπύρου Στίνα, τα «Τετράδια» απευθύνθηκαν μέσω του συνεργάτη τους Γιώργου Μήλια, στον παλαιάχο αγωνιστή εργάτη Γιάννη Ταμτάκο. Ο Γιάννης Ταμτάκος ήταν κι έμεινε στενός φίλος, σύντροφος, και συμαχητής του Στίνα από τα δύσκολα χρόνια του μεσοπολέμου, όταν οι φυλακίσεις, οι εξορίες, αλλά και οι αποδράσεις αποτελούσαν την καθημερινή πραγματικότητα του επαναστατικού μας κινήματος.

ριάδη στο κόμμα, χωρίς συζήτηση και χωρίς τη σύγκλιση του 5ου συνεδρίου. Από την άλλη ήταν εντελώς αντίθετος με την εκτίμηση της Διεθνούς ότι επίκειται η κατάρρευση του καπιταλισμού και ότι δεν μένει παρά να αναλάβουν επαναστατική δράση τα εργατικά κόμματα. Το μόνο σίγουρο, αυτό δηλαδή που έγινε, ήταν η καθαίρεση των παραπάνω τάσεων και η πλήρης χειραγώγηση του Κ.Κ. από τον Νίκο Ζαχαριάδη και τη σταλινική Κ.Δ. Συνέπεια δε αυτής της πολιτικής ήταν η αποδυνάμωση του κόμματος, εφ' όσον οι αγωνιστές πολύ σύντομα αντιμετώπισαν τις φυλακές και τις εξορίες.

Η επιμονή του Στίνα να συζητηθούν αυτές οι ενέργειες και εσφαλμένες εκτιμήσεις στο 5ο συνέδριο, ανησύχησαν τον αντιπρόσωπο της Κ.Δ. ο οποίος είπε την εξής φράση στο Σπύρο: «Σε βλέπω κουρασμένο σύντροφε, πρέπει να πας για λίγο στη Μόσχα να ξεκουραστείς». Προφανώς για να εξαφανισθεί, όπως συνέβαινε με όλους τους διαφωνούντες.

Γ.Μ. Η περιγραφή που έκανε, εκείνης της περιόδου, αλλά και από τα ιστορικά στοιχεία που υπάρχουν. Ο Σπύρος Στίνας υπήρξε μια ηγετική μορφή στους κόλπους του Κομμουνιστικού κόμματος και γι' αυτό δεν υπάρχει αμφιβολία. Ποια είναι η δική σου εκτίμηση για τη συμβολή του στη δημιουργία του Κ.Κ.Ε.;

Γ.Τ. Ο Στίνας προσηλυτίστηκε πολύ νεαρός, δεκατεσσάρων -δεκαέξι χρονών, στην Κέρκυρα, από ένα φυγά Γιουγκοσλάβο ράφτη, και πήρε μέρος στη σοσιαλιστική νεολαία της Κέρκυρας, με τους Τζουλάτη, Σαραντίδη, Κομνιώτη. Αυτά τα ονόματα αποτέλεσαν την πρώτη νεολαία του Σοσιαλιστικού Εργατικού Κινήματος, που μετά την αναγνώριση του από την Κομμουνιστική Διεθνή μετατράπηκε σε Κ.Κ.Ε.

Υπήρξε στέλεχος του Κ.Κ.Ε. και μέλος της Κ.Ε. Διετέλεσε γραμματέας της περιφερειακής επιτροπής της Κ. Μακεδονίας και Θράκης. Συνεργάστηκε με τη Φεντερασιόν της Θεσσαλονίκης και με τον Μπεναρόγια. Ο Μπεναρόγια αναφέρει το Στίνα σαν ένα από τα δραστήρια ιδρυτικά στελέχη του Κ.Κ.Ε.

Γ.Μ. Το '27 ο Στάλιν εξορίζει τον Τρότσκι και δημιουργείται βαθμιαία η τροτσκιστική αντιπολίτευση σε όλα τα Κ.Κ. Για τους διαφωνούντες με το σταλινισμό και τη

σταλινοποίηση των Κ.Κ. ο Τρότσκι προσφέρει μια διέξοδο για συσπείρωση. Ο Στίνας μετά τη διαφωνία του '30-'31 συνδέεται με τον τροτσκισμό. Πώς σχολιάζεις αυτή την περίοδο.

Γ.Τ. Πράγματι υπήρξε μια τέτοια περίοδος. Ωστόσο, όπως ο ίδιος τα έχει γράψει στο βιβλίο του, *Αναμνήσεις*, αλλά και από τις συζητήσεις που είχαμε κάνει, προκύπτει ότι η σχέση του ήταν επιδερμική. Ήδη από το 1937-38 εκδηλώνονται οι διαφωνίες με την κλασική αντίληψη του τροτσκισμού, που έβλεπε τη Σοβιετική Ένωση σαν ένα εκφυλισμένο εργατικό κράτος και δεν χρειαζόταν παρά η αποτίναξη της παρασιτικής γραφειοκρατίας για την εναρμόνιση βάσης και εποικοδομήματος. Αντίθετα η τάση Στίνα, Βουρσούκη, Ταμτάκου, Κρόκκου, Μακρή, θεωρούσε την κοινωνική επανάσταση αναγκαία στη Ρωσία. Η Ομάδα μας διαφώνησε πλήρως με την πολιτική της Τετάρτης Διεθνούς που ζητούσε την υπεράσπιση της Ρωσίας εν ονόματι της παραπάνω ανάλυσης.

Γ.Μ. Πότε οριστικοποιείται η αποχώρησή σας από τον τροτσκισμό; Ποια γεγονότα συνέβαλαν αποφασιστικά;

Γ.Τ. Οριστικοποιείται τον Σεπτέμβρη του '39, όταν τα ρωσικά στρατεύματα βάσει του Γερμανο-Ρωσικού συμφώνου καταλαμβάνουν και διαμελίζουν την Πολωνία. Ήταν αδύνατο να αποδεχτούμε την εκτίμηση του Τρότσκι ότι το καθεστώς που εγκατέστησαν οι Σταλινικοί ήταν προοδευτικό. Καλλιεργούσε την αυταπάτη στους εργάτες ότι είναι δυνατόν η υπόθεσή τους να πραγματοποιηθεί από την σταλινική γραφειοκρατία.

Γ.Μ. Γιάννη, ας επανέλθουμε στη γνωριμία σου με το Σπύρο. Θα ήθελα να περιγράψεις την προσωπικότητά του και να αναφερθείς στις σχέσεις που διαμόρφωνε με φίλους και πολιτικούς συντρόφους.

Γ.Τ. Ο Σπύρος ήταν ένας αγωνιστής με βαθειά σκέψη και ήθος. Είχε την ικανότητα να συλλαμβάνει τις καταστάσεις. Έπειθε το συνομιλητή του για την ορθότητα των σκέψεών του. Ζούσε μια ασκητική ζωή, τη ζωή του επαναστάτη αποφεύγοντας ο,τιδήποτε περιττό. Όλη του η ζωή ήταν αφιερωμένη στην υπόθεση για την αλλαγή της κοινωνίας. Ήταν αφοσιωμένος στο όραμα για μια κοινωνία χωρίς εκμετάλλευση, χωρίς καταπίεση, χωρίς αδικία. Και σ' αυτή την υπόθεση έδωσε τα πάντα. Θυμάμαι ιδιαίτερα το στοιχείο του θάρρους που ποτέ δεν τον εγκατέλειψε. Το '42 ανταμώνουμε στο Τμήμα Μεταγωγών Πειραιώς, αυτός από την Ακροναυπλία, εγώ από τη Γαύδο, ύστερα από 5-6 χρόνια εξορίας και φυλακής. Και στη συνέχεια όταν καταφέραμε να αποδράσουμε, εγώ από το Μεγαγών, εκείνος από την Χαλκίδα, μαζί με τους συντρόφους, Αντώνη Γιαννακόπουλο, Σωτήρη Συμυρή, Δημοσθένη Βουρσούκη. Στην προσπάθεια ανασυγκρότησης της οργάνωσής μας, πεινασμένοι και λιμοκτονούσες, ο Στίνας θα παίξει τον πρωτοβουλιακό ρόλο.

Γ.Μ. Απ' ό,τι γνωρίζω ο Σπύρος είναι από τους πρώτους που μετέφρασαν έργα της Ρόζας Λούξεμπουργκ. Μετέφρασε την Κριτική στη Ρωσική Επανάσταση, όπου η Λούξεμπουργκ ασκεί και ιδιαίτερη κριτική στο Λένιν. Ποια ήταν η σχέση του με το ρεύμα των Λουξεμπουργκιστών. Μια περίοδο πολλοί τον αποκαλούσαν Λουξεμπουργκιστή;

Γ.Τ. Η Λούξεμπουργκ με τα στοιχεία της κριτικής της μας βοήθησε να σχηματίσουμε μια ορθότερη αντίληψη για το ρωσικό καθεστώς. Πράγματι ασχοληθήκαμε με τα έργα της Λούξεμπουργκ, όπως και με την Εργατική Αντιπολίτευση της Αλεξάνδρας Κολοντάι. Από δω προήλθε και ο χαρακτηρισμός του Λουξεμπουργκιστή, χαρακτηρισμός που τον απέδωσαν άλλοι. Η οργάνωσή μας είχε αναπτύξει δραστηριότητα σε πολλούς τομείς και σε μεγάλη διάρκεια. Την περίοδο της κατοχής π.χ. προτείναμε τη συναδέλφωση των λαών και στον οικονομικό τομέα συσσίτια για τον πληθυσμό που λιμοκτονούσε. Για να απαντήσουμε στο πρόβλημα είχαμε προβεί και σε ορισμένες δυναμικές ενέργειες: όπως σπάσιμο και άνοιγμα των καταστημάτων για το μοίρασμα των τροφίμων. Αν αυτό γινόταν από την αρχή πολύς κόσμος δεν θα πέθαινε από την πείνα. Γιατί είναι γνωστό ότι τα τρόφιμα τα πήραν οι Γερμανοί και τα μετέφεραν στις χώρες της κατοχής τους.

Γ.Μ. Στην πορεία της η οργάνωσή σας συνδέεται με τον Κορνήλιο Καστοριάδη. Είναι μάλιστα δημόσια γνωστοί οι ιδιαίτεροι δεσμοί του Κορνήλιου Καστοριάδη με τον Σπύρο Στίνα. Πώς κι από τότε διαμορφώνονται αυτές οι σχέσεις.

Γ.Τ. Η οργάνωσή μας, με τη δράση της ήρθε σε επαφή με πολλούς νέους. Πολλοί δε από αυτούς ήρθαν κοντά μας. Ασπάστηκαν τις ιδέες μας, μεταξύ αυτών ήταν και ο Κορνήλιος Καστοριάδης, που προερχόταν από την ΟΚΝΕ. Με τον Καστοριάδη οι δεσμοί μας συνεχίζουν να είναι ισχυροί και ζωντανοί. Σήμερα συνεκφραζόμαστε ως τάση στο σύγχρονο επαναστατικό κίνημα. Αυτό ήταν και το περιεχόμενο της σχέσης με τον Στίνα. Τελειώνοντας θέλω να πω, ότι η συμβολή του Στίνα και η προσφορά του σε μας και το εργατικό κίνημα δεν είναι εύκολο να αξιολογηθεί. Γι' αυτό το ζήτημα παραθέτω ένα απόσπασμα επιστολής από ένα παλιό εργάτη της Μάνης τον Γ.Β. που έλαβα, λίγο πριν πεθάνει ο Σπύρος:

«Με μάτια θουρκωμένα σου γράφω, για τον αγαπητό φίλο και σύντροφο Στίνα, ότι εντός ολίγου δεν θα υπάρχει, θα βρίσκεται στο άπειρο και την ανυπαρξία. Ο Φωτεινός φάρος αρχίζει να τρεμοσβήνει. Δεν απέμεινε παρά μια αμυδρή πυγολαμπίδα, εντός ολίγου θα σβήσει. Αυτός ο φάρος ήταν που φωτίζε και κυβερνούσε το καράβι της επανάστασης και το οδηγούσε στο λιμάνι του σοσιαλισμού».